

ТЕМА 2. ОРГАНІЗАЦІЙНА СТРУКТУРА ТА БЮДЖЕТНІ ПОВНОВАЖЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ КАЗНАЧЕЙСЬКОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

- 2.1. Організаційна структура Державної казначейської служби України.
- 2.2. Сутність діяльності та функції Казначейства України.
- 2.3. Організація Бюджетного процесу в Україні та його учасники.

2.1. Організаційна структура Державної казначейської служби України

Державна казначейська служба України (Казначейство України) є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра фінансів України. Казначейство України є юридичною особою публічного права, має печатку із зображенням Державного Герба України та своїм найменуванням.

Казначейство України входить до системи органів виконавчої влади та утворено для реалізації державної політики у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів.

Трирівнева структура Казначейства України, максимально наближена до адміністративно-територіального поділу, дає змогу здійснювати казначейське обслуговування місцевих бюджетів відповідно до вимог Бюджетного кодексу України.

Казначейська система України складається з:

- а) апарату Державної казначейської служби України, яка розташовується у столиці держави і представляє її центральний рівень;
- б) головних управлінь Державної казначейської служби України (ГУДКСУ) обласного значення;
- в) районних, міських, районних у містах управлінь (відділень) Державної казначейської служби (УДКС), які налічують 633 одиниці, зосереджених у найважливіших місцевих адміністративних центрах.

Єдина трирівнева система, що об'єднує Казначейство України та його територіальні органи, створена для гарантування фінансової безпеки фінансово-платіжної системи України та ефективного управління ресурсами єдиного казначейського рахунку для своєчасного та в повному обсязі виконання бюджетів усіх рівнів, підвищення оперативності проведення видатків при виконанні бюджетних програм, посилення контролю за надходженням та цільовим спрямуванням бюджетних коштів, підвищення дієвості бюджетної політики держави.

Організаційна структура Державної казначейської служби України (ДКСУ) відображена на рис. 1.

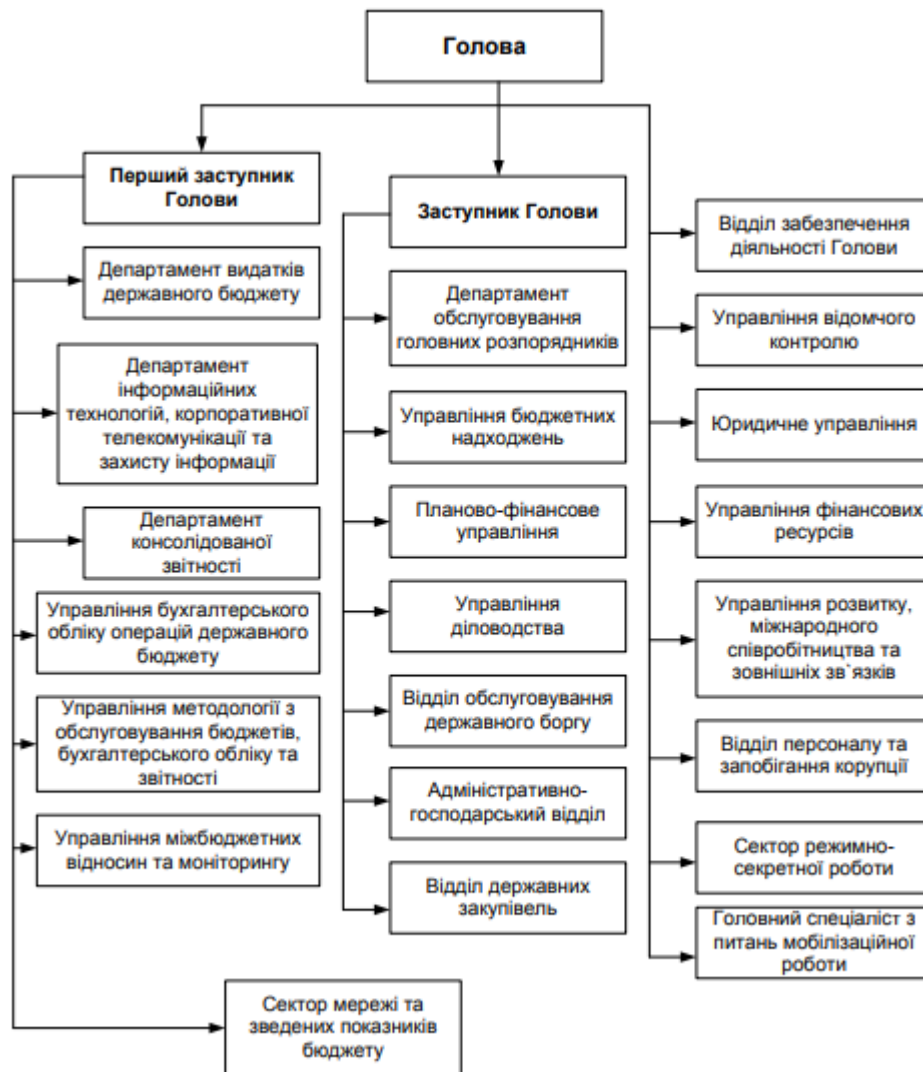

Рис. 1. Організаційна структура Державної казначейської служби України

Казначейство України *очолює Голова*, якого призначає на посаду за поданням Прем'єр-міністра України, внесеним на підставі пропозицій Міністра фінансів України, та звільняє з посади Президент України.

Голова Казначейства України здійснює керівництво його діяльністю, несе персональну відповідальність за стан справ у сфері діяльності Казначейства, визначає повноваження та розподіляє обов'язки між своїми заступниками, затверджує за погодженням з Міністром фінансів України структуру Казначейства України та його територіальних органів в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі, призначає на посади та звільняє з посад керівників територіальних органів Казначейства.

Головні управління Державної казначейської служби України (ГУДКСУ) розташовані на всій території держави. Усі начальники казначейських управлінь звітують Голові Казначейства та начальникові ГУДКСУ. Кожне районне управління відповідає за здійснення касових операцій з виконання державного бюджету та обслуговує відповідні місцеві бюджети у своєму районі.

Для погодженого вирішення завдань, що належать до компетенції Казначейства України, обговорення найважливіших питань його діяльності

утворюється колегія в кількості 11 осіб у складі Голови Казначейства (голова колегії), його заступників за посадою та інших керівних працівників Казначейства України. Склад колегії затверджується Головою Державної казначейської служби України. Рішення колегії втілюється у життя через постанови.

Обласне управління Державної казначейської служби України очолює **начальник**, який несе відповідальність за роботу всіх районних управлінь Казначейства у рамках адміністративного регіону та в межах покладених на нього функцій.

Головні управління Державної казначейської служби України (ГУДКСУ) в областях мають організаційну структуру та здійснюють:

1. Впровадження законодавчої та нормативної бази з виконання бюджету.
2. Касове виконання Державного бюджету, а саме: бухгалтерський облік та звітність з проведених ними операцій; отримання, реєстрацію, доведення бюджетним установам асигнувань та інформації, пов'язаної з управлінням бюджетом, виписок про асигнування; управління бюджетними надходженнями на єдиний казначейський рахунок в НБУ, переказ коштів та проведення видатків; облік та звітування органам виконавчої та законодавчої влади про виконання функцій, що входять до обов'язків ГУДКСУ; збирання, перевірку та введення даних до інформаційної системи, а також консолідацію звітів про виконання бюджету; контроль за фінансовим виконанням державних програм, державних цільових фондів.
3. Виконання завдань Казначейства України.
4. Керівництво, контроль та оцінку роботи підвідомчих районних казначейських відділень РУДКСУ.
5. Управління казначейською інформаційною системою всіх казначейських органів в області.
6. Підготовку та виконання планів щодо контрольно-ревізійних перевірок підвідомчих РУДКСУ.

Штатні розписи районних (міських) управлінь затверджують начальники відповідних територіальних управлінь за погодженням з керівництвом Казначейства. Кожне управління ДКСУ очолює начальник, який відповідає за роботу, покладену на нього.

Управління (відділення) районного Казначейства відповідальні за:

1. Впровадження та дотримання законодавчих і нормативних документів щодо виконання бюджету.
2. Касове виконання державного бюджету за видатками в межах асигнувань, передбачених державним бюджетом, забезпечення виконання загального та спеціального фондів державного бюджету за доходами, а саме: обліковує кошти державного бюджету, одержані на єдиний казначейський рахунок, у розрізі кодів бюджетної класифікації, розпорядників коштів, а також видатки державного бюджету; забезпечує отримання, реєстрацію, доведення розпорядникам бюджетних коштів, асигнувань та інформації, пов'язаної з виконанням бюджету, а також підготовку виписок про асигнування та касові видатки; проводить звірку даних обліку за доходами з фіскальними органами, здійснює повернення та розмежування доходів; приймає від бюджетних установ заяви на платіж, проводить контроль за дотриманням лімітів видатків та

здійсненню платежу; веде облік розпорядників коштів, яким виділяються асигнування з державного бюджету та державних позабюджетних фондів; отримує та перевіряє звіти розпорядників коштів та формує зведені звіти про касове виконання державного бюджету за доходами і видатками відповідно до кодів бюджетної класифікації та подає їх відповідним органам, що здійснюють контроль за нарахуванням та сплатою платежів до бюджету; проводить роботу, пов'язану зі здійсненням контролю за дотриманням чинного законодавства України з питань виконання державного бюджету, надходженням та використанням коштів позабюджетних фондів у районі; здійснює за поданням державної податкової інспекції повернення зайво або помилково сплачених до бюджету податків, зборів та обов'язкових платежів; здійснює заходи щодо добору, розстановки, виконання, професійної підготовки і підвищення кваліфікації кадрів; розглядає заяви, пропозиції, скарги громадян, підприємств, установ та організацій з питань у межах своїх повноважень.

Районні та міські управління Державної казначейської служби України складаються з: відділу бюджетних надходжень, видатків та обслуговування розпорядників коштів та інших клієнтів; відділу звітності та бухгалтерського обліку операцій з виконання бюджетів; сектору інформаційних технологій.

2.2. Сутність діяльності та функції Казначейства України

Казначейство України є центральним органом виконавчої влади і керується у своїй діяльності Конституцією та законами України, актами Президента України та Кабінету Міністрів України, Указом Президента України від 13.04.2011 р. № 460/2011 “Про Положення про Державну казначейську службу України”, наказами Міністерства фінансів України, іншими актами законодавства України, а також дорученнями Президента України і Міністра.

Діяльність Казначейства України фінансується за рахунок коштів Державного бюджету України. Казначейство України та його територіальні органи є юридичними особами, мають самостійні кошториси, реєстраційні та інші бюджетні рахунки і в самому Казначействі, і в установах банків.

Казначейство України у своїй діяльності взаємодіє з органами законодавчої і виконавчої влади, національним і комерційними банками України, іншими учасниками бюджетного процесу та фінансовими інституціями. Воно виступає з'єднувальним ланцюгом у бюджетному процесі між органами виконавчої влади та установами банківської системи. Цей процес розпочинається з контролю за плановими показниками, що надходять від Міністерства фінансів України та розпорядників бюджетних коштів (розпис доходів та видатків державного бюджету, кошториси та плани асигнувань), та закінчується складанням звітності після проведення процедур попереднього контролю перед здійсненням платежу.

Суть діяльності Казначейства України полягає в тому, що воно забезпечує виконання державного бюджету шляхом обліку надходжень, податків, зборів та інших обов'язкових платежів та проведення видатків державного бюджету через оплату рахунків суб'єктів господарської діяльності, які виконали роботи, надали послуги відповідним розпорядникам коштів.

Щоб глибше зрозуміти суть Казначейства України, потрібно розглянути його ***функції***:

- здійснення касового виконання державного бюджету та бюджетів самоврядування за доходами та видатками;
- організація управління наявними коштами державного бюджету, державних позабюджетних фондів і бюджетів самоврядування у межах видатків, визначених на відповідний період;
- здійснення контролю за цільовим спрямуванням бюджетних коштів на стадії проведення платежу на підставі підтверджуючих документів, наданих розпорядниками бюджетних коштів;
- проведення обліку касового виконання та складання звітності про стан виконання державного бюджету та бюджетів самоврядування;
- здійснення обліку, обслуговування та погашення зовнішнього і внутрішнього боргів держави відповідно до чинного законодавства;
- здійснення розмежування загальнодержавних податків, зборів та інших обов'язкових платежів між державним бюджетом та бюджетами Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва і Севастополя, проведення взаєморозрахунків між ними. Розмежування з бюджетами нижчого рівня здійснюються за умови укладання угод між органами Казначейства України та відповідними радами;
- відповідно до укладених угод відкриття та обслуговування рахунків розпорядників бюджетних коштів в органах Казначейства України;
- здійснення оплати рахунків за дорученням розпорядників бюджетних коштів відповідно до чинних нормативних актів. При цьому Казначейство України не несе відповідальності за зобов'язаннями, прийнятими розпорядниками бюджетних коштів;
- отримання звітів про виконання кошторисів доходів і видатків від розпорядників бюджетних коштів, здійснення звірки даних обліку органів Казначейства України з даними обліку розпорядників;
- здійснення у безспірному порядку стягнення належних державному бюджетові коштів по взаєморозрахунках між бюджетами; забезпечення роботи інформаційно-обчислювальної системи Казначейства України та її взаємодію з інформаційними системами Національного та комерційних банків України, міністерств, відомств та інших органів виконавчої влади, установ та організацій;
- управління поточними залишками казначейських рахунків з метою отримання доходів та зарахування їх до загального та спеціального фондів державного бюджету;
- розробка та затвердження нормативно-правових актів та єдиних правил організації роботи з питань казначейського виконання бюджетів усіх рівнів, ведення бухгалтерського обліку та складання звітності про виконання державного бюджету та бюджетів самоврядування, кошторисів доходів і видатків бюджетних установ, відкриття рахунків в органах Казначейства України;
- здійснення роботи щодо добору, розстановки кадрів, створення ефективної системи підготовки та підвищення кваліфікації кадрів, забезпечення проведення єдиної державної політики з питань державної служби в органах Казначейства України; організація та здійснення внутрішньосистемного контролю та аудиту;

○ здійснення інших функцій, передбачених чинним законодавством України.

При цьому Казначейство України *реалізує принцип єдиного казначейського рахунку державного бюджету*. Це дає можливість мати вичерпну інформацію про щоденний стан державних фінансів, маневрувати фінансовими ресурсами держави. За цих умов за банківською системою залишається здійснення функцій акумуляції коштів Державного бюджету України, їх зберігання та перерахування за дорученням органів Казначейства України, а також прийом, зберігання та видачу готівки. А за міністерствами та відомствами залишається право розподілу асигнувань за напрямками видатків коштів, затвердженими державним бюджетом України.

Як свідчить світовий досвід, такий розподіл функцій щодо касового виконання державного бюджету між фінансовою та банківською системами є найефективнішим, оскільки дає можливість зосередити всі важелі управління державним бюджетом у руках головного фінансового агента держави в особі Казначейства України.

Для виконання власних функцій Державна казначейська служба України **має право**: бути учасником системи електронних платежів Національного банку України; відкривати, використовувати та закривати в установах банків кореспондентські рахунки в національній та іноземній валютах; отримувати безоплатно від Національного та комерційних банків інформацію про наявність та рух коштів за поточними, депозитними, бюджетними та іншими рахунками розпорядників та одержувачів бюджетних коштів; отримувати безоплатно від міністерств, інших центральних і місцевих органів інформацію про статистичні дані щодо виконання державного бюджету та бюджетів самоврядування; вимагати від посадових осіб міністерств, інших центральних і місцевих органів виконавчої влади, підприємств, установ, організацій та банків дотримання встановленого порядку виконання бюджетів; призупиняти або обмежувати за рішенням Голови Казначейства України та його заступників, а також керівників територіальних органів Казначейства України здійснення операцій за рахунками розпорядників бюджетних коштів у разі порушення ними встановленого порядку використання бюджетних коштів, а також неподання кошторисів та звітності про їх надходження та використання; вживати заходи щодо усунення виявлених порушень при проведенні розрахунків (взаєморозрахунків) за доходами та видатками державного бюджету та бюджетів самоврядування за повідомленням контролюючих та правоохоронних органів, а також вимагати усунення виявлених порушень від усіх учасників зазначених розрахунків; укладати з установами, організаціями та підприємствами усіх форм власності угоди, що забезпечують виконання функцій, покладених на Казначейство; відмовляти розпорядникам бюджетних коштів у відкритті рахунків без укладання відповідної угоди; видавати разом з Національним банком України, іншими центральними і місцевими органами виконавчої влади спільні нормативні акти; має інші права, передбачені чинним законодавством України.

2.3. Організація Бюджетного процесу в Україні та його учасники

Бюджетний процес – це регламентована нормами права діяльність, пов'язана зі складанням, розглядом, затвердженню бюджетів, їх виконанням і

контролем за їх виконанням, розглядом звітів про виконання бюджетів, що складають бюджетну систему України.

Повний цикл бюджетного процесу, тобто період з початку складання проекту бюджету до затвердження звіту про його виконання триває понад два роки. *Бюджет складається на рік* – цей термін називається бюджетний період. Він в Україні співпадає з календарним роком. Бюджетний процес в Україні визначається *Конституцією України, Бюджетним кодексом* та іншими законодавчими та нормативними актами.

Бюджетний кодекс визначає чотири стадії бюджетного процесу:

1. Складання проектів бюджетів.
2. Розгляд та прийняття Закону України “Про Державний бюджет України”, рішень про місцеві бюджети.
3. Виконання бюджету, зокрема у разі необхідності внесення змін до закону про Державний бюджет України, рішення про місцеві бюджети.
4. Підготовка та розгляд звіту про виконання бюджету і прийняття рішення щодо нього.

На всіх стадіях бюджетного процесу здійснюються фінансовий контроль і аудит, проводиться економічний аналіз та оцінка ефективності використання бюджетних коштів. Фінансовий контроль, який здійснюється на всіх стадіях бюджетного процесу, повинен забезпечувати:

1. Постійну оцінку достатності та відповідності діяльності бюджетної установи вимогам внутрішнього фінансового контролю.
2. Оцінку діяльності на відповідність результатів встановленим завданням і планам.
3. Інформування керівника бюджетної установи про результати кожної перевірки, проведеної підрозділом внутрішнього фінансового контролю.

Основним завданням бюджетного процесу є допомога суб’єктам ухвалювати слушні рішення щодо надання послуг і сприяти участі в процесі зацікавлених осіб.

Для виконання цього завдання потрібно дотримуватись таких принципів бюджетного процесу:

1. Оцінити потреби, пріоритети та можливості учасників бюджетного процесу.
2. Визначити загальні цілі для ухвалення рішень.
3. Розробити управлінські стратегії для досягнення цілей.
4. Розробити бюджет, що узгоджується з підходами до досягнення цілей. Для цього підготувати і затвердити фінансовий план і бюджет, що дозволить досягнути поставлені цілі, зважаючи на обмеження наявних ресурсів.
5. Постійно оцінювати бюджетну програму, її фінансову ефективність.

Учасниками бюджетного процесу є органи та посадові особи, які наділені бюджетними повноваженнями.

Бюджетними повноваженнями визнаються права і обов’язки учасників бюджетних правовідносин.

У систему органів, що наділені бюджетними повноваженнями, входять: законодавчі (представницькі) і виконавчі органи державної влади; органи грошово-кредитного регулювання; органи державного (муніципального) контролю.

Законодавчі (представницькі) органи державної влади, представницькі органи місцевого самоврядування: розглядають і затверджують бюджети і звіти про їх виконання; здійснюють контроль за обґрунтованістю формування і виконання бюджетів; формують і визначають правовий статус органів, що здійснюють контроль за виконанням бюджету відповідного рівня бюджетної системи.

Виконавчі органи державної влади, органи місцевого самоврядування: здійснюють складання бюджету; вносять проект бюджету з необхідними документами і матеріалами на затвердження законодавчого (представницького) органу влади (органу місцевого самоврядування); організовують виконання бюджету, подають звіт про його виконання на затвердження законодавчих органів; здійснюють контроль за обґрунтованістю формування і виконання бюджету.

Органом грошово-кредитного регулювання є *Національний банк України*.

Органами фінансового контролю є: Рахункова палата – в частині контролю за використанням коштів Державного бюджету України; Державна фінансова інспекція України (ДФІУ) – відповідно до її повноважень, визначених законом.

На кожній стадії бюджетного процесу задіяні певні учасники, які наділені відповідними бюджетними повноваженнями. Це Президент України, Верховна Рада, комітети Верховної Ради України, Рада органів місцевого самоврядування; Національний банк України, Кабінет Міністрів України; Міністерство фінансів України, Державна казначейська служба України, місцеві державні органи, органи Державного фінансового контролю, головні розпорядники бюджетних коштів. Кожен учасник бюджетного процесу діє тільки в межах власних повноважень і несе відповідальність згідно з чинним законодавством.